

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

845

Vragen van de leden **Van Bommel** en **Van Dijk** (beiden SP) aan de minister van Buitenlandse Zaken over *de gevolgen van Amerikaanse drone aanvallen voor de burgerbevolking van Pakistan* (ingezonden 2 oktober 2012).

Antwoord van minister **Timmermans** (Buitenlandse Zaken) (ontvangen 19 december 2012).

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van de inhoud van het rapport «Living under drones, Death, injury, and trauma to civilians from US drone practices in Pakistan»?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Is het u bekend dat de regering van de Verenigde Staten beweert dat het aantal burgerdoden in Pakistan door toedoen van gewapende aanvallen met drones (met name in de Federally Administered Tribal Areas) tijdens het presidentschap van Barack Obama zeer laag is en dat dit aantal zich in de «single digits» zou bevinden?² Indien neen, wat is u hier dan over bekend?

Antwoord 2

De Amerikaanse regering benadrukt dat de inzet van drones gebonden is aan strikte voorwaarden en dat alle mogelijke voorzorgsmaatregelen worden genomen om burgerslachtoffers te voorkomen. De VS onderkent dat ondanks deze voorzorgsmaatregelen in een aantal gevallen toch onschuldige bijstanders zijn gedood en heeft daar spijt over betuigd. De VS noemt geen getallen, maar geeft wel aan dat het een beperkt en afnemend aantal betreft.

¹ Living under drones, www.livingunderdrones.org, september 2012.

² Living under drones, blz. 29

Vraag 3, 4

Kunt u bevestigen dat de regering van de Verenigde Staten «in effect counts all military-age males in a strike zone as combatants (...) unless there is explicit intelligence posthumously proving them innocent»?³ Indien neen, wat is dan de door de regering van de Verenigde Staten gehanteerde definitie voor het tellen van gedode militanten als gevolg van drone aanvallen in Pakistan? Kunt u uw antwoord toelichten?

Hoe vaak heeft de regering van de Verenigde Staten de term gedode «strijder» voor een omgekomen individu door een drone aanval in Pakistan achteraf gewijzigd in de term gedode «burger»? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 3, 4

De VS doet geen mededelingen over de wijze waarop wordt vastgesteld of, en zo ja, hoeveel militanten en/of burgers zijn gedood als gevolg van de inzet van drones. Ik ben voorstander van meer openheid over dergelijke aanvallen.

Vraag 5, 6

Bent u ermee bekend dat de auteurs van het rapport van de twee gerespecteerde universiteiten Stanford Law School en NYU School of Law de cijfers van The Bureau of Investigative Journalism als betrouwbaarste bron over (burger)doden in Pakistan als gevolg van Amerikaanse drone aanvallen beschouwen? Bent u er verder mee bekend dat midden september The Bureau of Investigative Journalism ervan uitging dat 2562–3325 personen in Pakistan zijn omgekomen door de Amerikaanse aanvallen, van wie 474–881 burgers, waarvan 176 kinderen?⁴ Deelt u de conclusie uit het rapport dat «the numbers of civilians killed are undoubtedly far higher than the few claimed by US officials»?⁵ Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten? Acht u, net als het rapport, de cijfers van The Bureau of Investigative Journalism als betrouwbaarste bron over (burger)doden in Pakistan als gevolg van Amerikaanse drone aanvallen? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 5, 6

Er is onvoldoende informatie beschikbaar over de methodes van het Bureau of Investigative Journalism en andere organisaties die cijfers publiceren over de inzet van drones om dit betrouwbaarheidsoordeel te onderschrijven. Om dezelfde redenen kan geen oordeel geveld worden over de conclusie dat het aantal burgerslachtoffers in realiteit hoger is dan de VS aangeeft.

Vraag 7

Heeft u verder kennisgenomen van het artikel over burgerdoden door drone aanvallen in Pakistan van onderzoeksjournalist Gareth Porter die stelt dat «the majority of the deaths in the drone war in Pakistan have been civilian noncombatants – not «militants»»?⁶ Hoe beoordeelt u de resultaten van het onderzoek in dit artikel? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 7

Ja. Er is onvoldoende informatie over specifieke gevallen beschikbaar om vast te kunnen stellen of deze bewering juist is. Zoals eerder gesteld zou ik meer transparantie over deze aanvallen verwelkomen.

Vraag 8

Is het waar dat, zoals het rapport concludeert, de Amerikaanse autoriteiten – anders dan in bijvoorbeeld Afghanistan – «have not made any coordinated effort to provide compensation to strike victims in Pakistan»?⁷ Indien neen, wat zijn dan de feiten? Bent u van mening dat de verantwoordelijken voor de drone aanvallen, in dit geval de Amerikaanse autoriteiten, behoren te

³ Secret «kill list» proves a test of Obama's principles and will, <http://www.nytimes.com/2012/05/29/world/obamas-leadership-in-war-on-al-qaeda.html?pagewanted=all>, 29 mei 2012.

⁴ Living under drones, blz. vi.

⁵ Living under drones, blz. 29.

⁶ Cover-up of civilian drone deaths revealed by new evidence, <http://truth-out.org/news/item/10907-cover-up-of-civilian-drone-deaths-revealed-by-new-evidence>, 17 augustus 2012.

⁷ Living under drones, blz. 80.

compenseren voor geleden verlies? Indien neen, waarom niet? Indien ja, bent u bereid hier bij uw Amerikaanse collega's op aan te dringen? Indien neen, waarom niet?

Antwoord 8

De vraag of compensatie al dan niet aan de orde is, hangt mede samen met de rechtmatigheid van een aanval. De VS is van mening dat de uitgevoerde aanvallen binnen de kaders van het internationaal recht vallen. Het is vervolgens aan de VS om af te wegen of men al dan niet tot compensatie wenst over te gaan.

Zoals aangegeven doet de VS geen mededelingen over de precieze afwegingen die gemaakt worden en is het derhalve niet mogelijk om een oordeel te vellen over de rechtmatigheid van individuele drone aanvallen.

Vraag 9

Bent u verder bereid om bij uw Amerikaanse collega's aan te dringen op meer openheid over burgerslachtoffers die het gevolg zijn van Amerikaanse drone aanvallen in Pakistan? Indien neen, waarom niet? Indien ja, kunt u aangeven hoe u hier bij uw Amerikaanse collega's op gaat aandringen?

Antwoord 9

De Amerikaanse regering heeft in 2012 op verschillende momenten een toelichting gegeven op de manier waarop drones worden ingezet in Pakistan en andere operatiegebieden. De inspanningen van de VS om burgerslachtoffers te voorkomen vormden een centraal onderdeel van de boodschap, alsook de bereidheid transparantie te betrachten waar mogelijk. De VS is zich in toenemende mate bewust van het belang openheid te betrachten over de besluitvorming rondom en de effecten van de inzet van drones. In EU-verband is richting VS onlangs opnieuw het belang van versterkte transparantie benadrukt.

Vraag 10

Bent u verder bekend met de vele en grote andere nadelige gevolgen voor burgers en de samenleving in Pakistan van drone aanvallen, waaronder: vele honderden gewonden; grote angst voor het helpen van gewonden na een eerste drone aanslag aangezien er vaak een tweede aanslag op volgt; inperking van de hulpverlening na een eerste aanval; grote economische problemen voor gezinnen die door drone aanvallen vaak een kostwinner verliezen; grote schade aan bezittingen; kinderen die van school gehaald worden; grote medische problemen en hoge medische kosten; grote toename van psychische klachten, waaronder angst, stress en PTSS; verstoring van het openbare leven omdat mensen niet meer samen durven te komen, waaronder tijdens begrafenissen; schade voor regionale economische ontwikkeling; ondermijning van de tradities en gebruiken; en grote toename van wantrouwen in de samenleving, vooral vanwege de vermeende aanwezigheid van informanten?⁸

Antwoord 10

De Nederlandse regering is begaan met de Pakistaanse bevolking waarvan een groot deel gebukt gaat onder voortdurende onveiligheid. De oorzaak daarvan ligt vooraleerst bij het gewelddadige optreden van terroristische groeperingen.

Vraag 11

Hoe beoordeelt u, gezien de vele burgerdoden en gewonden als gevolg van de Amerikaanse drone aanvallen in Pakistan en daarnaast de hierboven genoemde vele en grote andere gevolgen voor individuen en de samenleving, de proportionaliteit van de drone aanvallen? Acht u het aangedane leed onder de burgerbevolking door de drone aanvallen in Pakistan «excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated» en

⁸ Living under drones, blz. 73–101.

daarmee in strijd met het oorlogsrecht?⁹ Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 11

Een gefundeerd oordeel over de proportionaliteit van de inzet van drones kan alleen worden gegeven op basis van specifieke informatie over de feiten en omstandigheden van aanvallen.

Vraag 12

Is het u bekend, zoals het rapport concludeert, dat naast veel burgers de «vast majority of the «militants» targeted have been low-level insurgents, killed in circumstances where there is little or no public evidence that they had the means or access to pose a serious threat to the US»? Is u verder bekend dat één van de berekeningen met betrekking tot dit onderwerp concludeert dat slechts 2 procent van alle doden militantenleiders waren?¹⁰ Kunt u bevestigen dat naast veel burgerdoden overwegend «low level» militantenleiders doelwit zijn van de drone aanslagen in plaats van «high level» militantenleiders? Indien neen, wat is dan uw informatie hierover?

Antwoord 12

Ik ben bekend met de conclusies en statistische inschattingen uit het rapport onder referte, maar kan deze niet bevestigen. Ik verwijs hierbij naar mijn antwoorden op vraag 4 t/m 6.

Vraag 13, 14

Bent u bekend met de conclusies in het rapport dat «there is strong evidence to suggest that US drone strikes have facilitated recruitment to violent non-state armed groups, and motivate attacks against both US military and civilian targets» en dat «this report presents evidence of the damaging and counterproductive effects of current US drone strike policies»?¹¹ Bent u verder bekend met de opiniepeiling, die in 2012 in Pakistan werd gehouden, die concludeert dat «only 17% of Pakistanis supported drone strikes. And remarkably, among those who professed to know a lot or a little about drones, 97% considered drone strikes bad policy»?¹² Deelt u de mening dat de drone aanvallen een escalierend effect hebben op de bevolking van Pakistan en een verklaring kunnen zijn voor het massale afkeer van de Pakistaanse bevolking tegen deze oorlogvoering? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Deelt u, afgaande op de bevindingen uit het rapport, de mening dat het Amerikaanse beleid van drone aanvallen in Pakistan contraproductief is? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 13, 14

In de gebieden waar drones worden ingezet leeft de bevolking in een voortdurende situatie van conflict en onveiligheid. De activiteiten van terroristische bewegingen vormen daarvoor de belangrijkste oorzaak. Daarnaast zijn de operaties tegen deze bewegingen door het Pakistaanse leger en de inzet van drones onderdeel van het conflict en dragen vanuit dat perspectief bij aan de gevoelde onveiligheid onder de bevolking. Er kan derhalve niet gesteld worden dat de inzet van drones als zodanig contraproductief is. Dat neemt niet weg dat er gestreefd zou moeten worden naar een structurele oplossing van de problematiek in Pakistan om een duurzaam veilige situatie voor de bevolking te creëren. Voor stabiliteit en ontwikkeling op langere termijn kunnen alleen een politiek proces en continue inspanningen op het terrein van veiligheid, rechtsorde, democratie en economie uitkomst bieden.

⁹ Rule 14. Proportionality in Attack, http://www.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_cha_chapter4_rule14

¹⁰ Living under drones, blz. 129–130.

¹¹ Living under drones, blz. 125 en blz. v.

¹² Living under drones, blz. 132.

Vraag 15

Bent u tenslotte bereid, vanwege het grote leed dat het gevolg is van de Amerikaanse drone aanvallen in Pakistan voor burgers – het rapport concludeert dat de het Amerikaanse drone beleid «terrorizes men, women, and children» –¹³ om bij uw Amerikaanse collega's aan te dringen op een moratorium op het uitvoeren van drone aanvallen in Pakistan? Indien neen, waarom niet? Kunt u uw antwoord toelichten?

Antwoord 15

Nee. Ik verwijs daarbij naar mijn antwoorden op bovenstaande vragen.

---

¹³ Living under drones, blz. vii.